ADVIESPROGRAMMA 2012

RAAD VOOR CULTUUR

13 september 2011

INHOUD

1. Inleiding

2. Raad voor Cultuur

3. Adviesprogramma 2012

1. INLEIDING

Voor u ligt het adviesprogramma 2012 van de Raad voor Cultuur. In deze publicatie staat het jaar 2012 centraal, maar ook advisering die in 2011 aanvangt of tot in 2013 doorloopt, is opgenomen.

De Raad maakt onderscheid tussen drie typen adviezen:

- Algemene, sectorale of bovensectorale beleidsadviezen die gericht zijn op de cultuurpolitieke uitganspunten, subsidiesystematiek of de ontwikkeling van een specifieke sector.
- Subsidieadviezen die een beoordeling van de kwaliteit van beleidsplannen van culturele instellingen en hun functioneren bevatten.
- Uitvoeringsadviezen die de Raad uitbrengt in het kader van het monumentenbeleid, de archiefselectie en de Wet tot behoud van cultuurbezit.

De Raad kan gevraagd en ongevraagd advies geven. Behalve adviezen, brengt de Raad ook verkenningen uit. Verkenningen gaan in op culturele en maatschappelijke thema's die de Raad voor toekomstige beleidsvorming van belang vindt.

De onderwerpen in het voorliggende adviesprogramma zijn beïnvloed door de veranderingen die de cultuursector en het cultuurbeleid op dit moment doormaken. Er is sprake van een zware bezuiniging en in het politiek maatschappelijk debat staat de manier waarop de relatie tussen overheid, cultuur en samenleving wordt vormgegeven ter discussie. Instellingen en kunstenaars moeten ondernemender worden en een groter deel van hun inkomsten zelf verwerven. De bezuinigingen van dit kabinet slaan voor een belangrijk deel neer in de culturele basisinfrastructuur. Met als gevolg dat talentonontwikkeling, vernieuwing en kleinschalige initiatieven anders gefinancierd en georganiseerd moeten worden.

Het adviesprogramma 2012 legt een zwaarder accent daar voorheen op beleidsadvisering. Bijzondere aandacht gaat uit naar de grondslagen en legitimering van cultuurbeleid, bestelverandering (zoals bij musea), cultuureducatie en de rol van kunst en cultuur in de creatieve industrie. De Raad zal ook de effecten van andere wetgeving (zoals bijvoorbeeld de BTW verhoging, auteursrecht en regelgeving op andere terreinen) voor cultuur en media volgen en in zijn advisering betrekken. Naast de beleidsadviezen zal in 2012 de subsidieadvisering voor de nieuwe basisinfrastructuur 2013 – 2016 beslag leggen op de capaciteit van de Raad, commissies en staf.

De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De Raad is onafhankelijk en adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidiebesluiten.

Het adviesprogramma 2012 is tot stand gekomen in overleg tussen de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW. De voorbereiding van adviezen en verkenningen is de verantwoordelijkheid van de Raad, hij werkt daarbij onafhankelijk. Om in te spelen op de Rijksbrede kennisagenda stemmen de adviesraden van de regering waar mogelijk en nodig hun programma's op elkaar af. In dit programma zal op een aantal thema's samenwerking met andere adviesraden gezocht worden. In enkele gevallen kan dit leiden tot een gezamenlijk advies.

2. RAAD VOOR CULTUUR

De Raad voor Cultuur is in 1995 ontstaan uit een fusie van vier adviesorganen: Raad voor Cultuurbeheer, Raad voor de Kunst, Mediaraad en Raad voor advies voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging. De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De Raad is onafhankelijk en adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidiebesluiten.

De leden van de Raad worden benoemd voor een periode van vier jaar. Zij kunnen maximaal voor twee periodes worden benoemd. De Raad telt negen leden en een voorzitter. Op dit moment zijn de leden van de Raad:

Mevrouw drs. M.L. de Meijer (waarnemend voorzitter)

De heer prof. dr. W. J. Rooijakkers

Mevrouw dr. C.I.M. Nevejan

De heer drs. M. Daamen

De heer prof. dr. R. Boomkens

De heer R.W.D. Tuhuteru

De heer mr. H. Smeets

De heer dr. J.A. Bartelse (algemeen secretaris)

De Raad heeft permanente en ad hoc commissies die betrokken worden bij het tot stand komen van adviezen. Op dit moment gaat het om de volgende commissies:

- Commissie Amateurkunst en Cultuureducatie
- Commissie Archieven
- Commissie Architectuur, Stedenbouw, Monumentenzorg en Archeologie
- Commissie Beeldende Kunst en Vormgeving
- Commissie Bibliotheken en Letteren
- Commissie E-cultuur
- Commissie Film
- Commissie Internationaal & Intercultureel
- Commissie Media

- Commissie Musea
- Commissie Podiumkunsten
- Bijzondere Commissie Monumenten en Archeologie
- Commissie Wet tot het Behoud van Cultureel erfgoed

Naast deze commissies maakt de Raad bij het tot stand komen van adviezen ook gebruik van (wetenschappelijk) onderzoek en opinies van personen en organisaties binnen en buiten het culturele veld. Dat gebeurt onder meer in de vorm van expert bijeenkomsten, debatten of onderzoeken.

De Raad wordt bijgestaan door het Secretariaat, dat bestaat uit stafleden en ondersteunende medewerkers. Het Secretariaat wordt geleid door de Algemeen Secretaris.

Het adviesprogramma van de Raad volgt een indeling naar drie typen adviezen, zoals genoemd in de inleiding: algemene beleidsadvisering (paragraaf 3.1), subsidie-advisering (paragraaf 3.2) en uitvoeringsadviezen (paragraaf 3.3).

3. ADVIESPROGRAMMA 2012

3.1 ALGEMENDE BELEIDSADVISERING

3.1.1 Grondslagen van cultuurbeleid

In het advies *Bezuiniging Cultuur 2013 – 1016: Noodgedwongen Keuzen* constateert de Raad dat er sprake is van een zoektocht naar een nieuwe legitimering voor overheidssteun aan kunst en cultuur. Het huidige kabinet koppelt de rol van de overheid aan (het falen) van de markt en marktwerking. De Raad heeft bij de voorbereiding van zijn bezuinigingsadvies ook gekeken naar andere legitimeringen, zoals bijvoorbeeld de kwaliteit van de democratie. De Raad is voornemens om het vraagstuk van legitimering van overheidsbetrokkenheid verder uit te werken en (opnieuw) een antwoord te formuleren op de vraag wat in dit tijdsgewricht de grondslagen van cultuurbeleid kunnen zijn.

Planning: aanvang tweede helft 2012.

3.1.2 Kwaliteit en beoordeling van culturele instellingen

De beoordelingssystematiek van culturele instellingen is in de afgelopen jaren regelmatig gewijzigd. Op centraal en decentraal bestuurlijk niveau bestaan verschillende systemen van kwaliteitsbeoordeling. Nog los van de vraag hoe de beoordelingskaders van de basisinfrastructuur ingevuld moeten worden (zie daarvoor paragraaf 3.2.) is de Raad van oordeel dat de manier waarop de periodieke beoordeling van culturele instellingen plaatsvindt aan heroverweging toe is. De Raad wil voorstellen doen om te komen tot een beoordelingssystematiek die bruikbaar kan zijn voor verschillende overheden, die onderscheid maakt tussen verschillende typen instellingen (fondsen, sectorinstituten, presenterende en producerende instellingen e.d.) en die de administratieve lasten voor de te beoordelen instellingen zoveel mogelijk beperkt. Een systematiek die bovendien de mogelijkheden tot vergelijking en benchmarking vergroot.

Planning: aanvang najaar 2011.

3.1.3 Cultureel ondernemerschap

Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de eigen inkomsten van instellingen zal OCW een monitor inrichten. De verwachting is dat deze ontwikkeling van eigen inkomsten zal verschillen naar sector, type culturele instellingen en cultureel product. De Raad zal worden gevraagd om de feitelijke ontwikkeling van de eigen inkomsten te analyseren en om de relatie tussen sectoren/culturele producten enerzijds en de potentie om eigen inkomsten te verwerven anderzijds te duiden. Op basis daarvan zal hij een advies uitbrengen over de wijze waarop de overheid zijn beleid gericht op het verhogen van eigen inkomsten het beste kan vormgeven. Bij zijn advisering zal de Raad gebruik maken van de gegevens die OCW over de eigen inkomsten van culturele instellingen verzamelt.

Planning: de adviesvraag wordt in 2012 verwacht.

3.1.4 Media

In juni heeft de minister de uitwerking van het regeerakkoord voor het onderdeel media uitgebracht. De plannen en stappen die daarin beschreven staan, zullen plaatsvinden binnen een context waarin de omroepverenigingen met leden de basis van het omroepbestel blijven en waarin het mediabudget per 2015 met 200 miljoen is verkleind. Uit de brief blijkt eveneens dat het kabinet met een voorstel komt voor samenvoeging van et Mediafonds en het Stimuleringsfonds voor de Pers. Verder schrijft de minister in de brief dat de publieke omroep de kraamkamer is van innovatieve ideeën en nieuwe technologische ontwikkelingen. Tegelijkertijd is de minister van mening dat het aantal internetsites moet worden verminderd. Het derde in het oog springende punt, betreft de inrichting van de publieke omroep. Vanaf 2016 bestaat die uit twee taakorganisaties en maximaal zes omroeporganisaties op basis van leden. Op deze wijze moet de publieke omroep efficiënter en doelmatiger werken.

In het kader van deze plannen zal de Raad voor Cultuur twee adviezen worden gevraagd. Naar goed gebruik adviseert de Raad over de jaarlijkse meerjarenbegroting van de Nederlandse Publieke Omroep. De Raad zal daar ingaan op (nieuwe) positie van de omroepen in de voorstellen, in het bijzonder hun rol als kraamkamer van innovatie en technologische ontwikkeling en de verhouding tussen de landelijke en regionale omroep.

De Raad zal ook worden gevraagd advies uit te brengen over de fusie van het Mediafonds en het Stimuleringsfonds voor de Pers. Het medialandschap verandert; door digitalisering van de samenleving vervagen oude grenzen tussen voorheen gescheiden mediamarkten (zie ook Rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau *Alle Kanalen Staan Open*, 2010 en het WRR rapport *Focus op functies*, 2005). Dit vraagt om een herbezinning op de inzet en organisatie van deze twee fondsen.

In eerdere adviezen, met name toen het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties werd omgedoopt in Mediafonds, heeft de Raad overigens reeds gepleit voor het samenvoegen van de verschillende mediafondsen.

De Raad zal advies uitbrengen op basis van een gerichte adviesvraag van het Ministerie.

Planning: het advies over de meerjarenbegroting van de Nederlandse Publieke Omroep zal in oktober 2011 en oktober 2012 worden uitgebracht.

De adviesvraag met betrekking tot de fusie van het Mediafonds en het Stimuleringsfonds voor de Pers wordt in 2012 verwacht.

3.1.5 Museumbestel en collecties

De Raad kondigde in het Advies bezuiniging cultuur 2013 – 2016 aan, naar aanleiding van het verzoek van de staatssecretaris om te adviseren over collecties van nationaal belang, deze problematiek in een breder kader te willen bespreken. In de sectoranalyse musea werd daarom een onderzoek voorgesteld naar het museumbestel en de rijkscollecties. Daarbij werden al een

aantal vragen geformuleerd met betrekking tot zelfregulering, noodzaak van een wettelijk kader en verantwoordelijkheid van de rijksoverheid met betrekking tot de collectie mede in perspectief van de regeling materieel beheer museale voorwerpen en de rol van de inspectie en de RCE. De staatssecretaris onderschrijft in zijn beleidsbrief de wenselijkheid van een herijking van het museumbestel, inclusief de wetenschappelijke functie. Vooruitlopend op de visie op het museumbestel, kondigde de staatssecretaris aan de beheerovereenkomsten met betrekking tot de collecties op te zeggen.

Planning: De adviesvraag over het museaal bestel wordt begin 2012 verwacht.

3.1.6 De relatie Beeldende Kunst en Vormgeving en Musea

De Raad voert een verkenning uit naar de nieuwe, meer expliciete, wisselwerking tussen musea, presentatie-instellingen en hedendaagse kunst(enaars). Deze wisselwerking kan zich uiten in aard, omvang en samenstelling van tentoonstellingen, samenwerkingsvormen en andere partners. Betrokken wordt ook de positie van de curator die steeds meer aangesteld wordt als (gast)conservator in (erfgoed)musea. Presentatie-instellingen zijn op meerdere manieren springplank voor talentontwikkeling. Onder druk van de maatschappelijke veranderingen en de oriëntatie op ondernemerschap zullen presentatie-instellingen zich op een andere manier positioneren. In dat licht is ook de manier waarop zowel in publieke als private sfeer en tussen culturele instellingen onderling met opdrachtgeverschap wordt omgegaan interessant. Daarom is een dergelijke verkenning noodzakelijk. Een internationale vergelijking maakt nadrukkelijk onderdeel uit van de verkenning.
De verkenning moet leiden tot een advies over beleid dat ondersteunend is aan de professionalisering van de sector Beeldende Kunst en Vormgeving en Musea.

Planning: aanvang zomer 2012

3.1.7 Immaterieel erfgoed

De minister van OCW heeft zijn voornemen tot ratificatie van het UNESCO verdrag Bescherming immaterieel cultureel erfgoed in december 2009 aan de Tweede kamer kenbaar gemaakt.

Immaterieel erfgoed wordt in het verdrag gedefinieerd als: 'praktijken, voorstellingen, uitdrukkingen, kennis, vaardigheden en ook de instrumenten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd, die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun culturele erfgoed'.
De niet-westerse landen hebben op een afzonderlijk verdrag voor het immateriële erfgoed aangedrongen als aanvulling op het Werelderfgoed Verdrag. Gaat het bij het Werelderfgoed om criteria als uniciteit, authenticiteit en uitzonderlijke universele waarde, bij het immateriële erfgoed gaat het om de niet-hiërarchische diversiteit van cultuuruitingen. Het van generatie op generatie overdragen van het immateriële erfgoed en de samenwerking met groepen en gemeenschappen die voor die overdracht zorgen, vormen belangrijke kernpunten uit het verdrag.

Implementatiescenario's van het verdrag zijn in voorbereiding bij het ministerie. Binnenkort zal de staatssecretaris een besluit nemen over de richting en wijze van operationalisering van het verdrag in het cultuurbeleid. Vervolgens zal de Raad een advies uitbrengen over de uitgangspunten en vormgeving van de operationalisering van het verdrag. De Raad zal advies uitbrengen op basis van een gerichte adviesaanvraag van het Ministerie

Planning: adviesvraag wordt najaar 2011 verwacht.

3.1.8 Cultuureducatie

De afgelopen jaren is met succes gewerkt aan de samenwerking tussen scholen en instellingen. Zo zijn er cultuurcoördinatoren aangesteld en zijn er netwerken tussen het onderwijs en culturele instellingen ontstaan. Er zijn veel initiatieven, gericht op vernieuwing, waarbij de nadruk ligt op de kennismaking met cultuureducatie. De verschillen in aanpak zijn fors en de inhoudelijke samenhang kan sterker. De Raad heeft al eerder gewezen op de vele spelers die betrokken zijn bij cultuureducatie, op de ingewikkelde infrastructuur en op het gebrek aan scholen die werken met een doorlopende leerlijn. Om die reden is het van belang dat duidelijk wordt wat er van scholen en instellingen wordt verwacht op het gebied van cultuureducatie.
In het najaar van 2011 zullen de Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad gezamenlijk een adviesaanvraag krijgen over de vormgeving van cultuureducatie door scholen. Dit advies moet inhoudelijke en concrete handvatten aanreiken om cultuureducatie aan scholen en onderwijsinstellingen verder te ontwikkelen.

Planning: de adviesvraag wordt najaar 2011 verwacht.

3.1.9 Talentontwikkeling

Eerder bracht de Raad een advies uit over talentontwikkeling. In de nieuwe basisinfrastructuur verdwijnt op termijn talentontwikkeling als zelfstandige functie uit de basisinfrastructuur. De vraag is of talentontwikkeling zoals die voorheen werd verzorgd door postacademische opleidingen en productiehuizen in het nieuwe cultuurbeleid voldoende tot zijn recht komt. De voorstellen van de commissie Dijkgraaf over het kunstvakonderwijs zijn in dit verband uiterst relevant. De Raad zal de ontwikkeling van talentontwikkeling in de verschillende culturele sectoren nauwlettend volgen en in 2012/2013 met een verkenning komen naar de uitwerking van de maatregelen die het kabinet nu doorvoert.

Planning: aanvang najaar 2012.

3.1.10 Digitalisering en cultuur

Onverminderd van belang blijft het onderzoek naar de invloed van nieuwe media in de samenleving. Verschillende adviesraden zullen hier de komende periode over adviseren. Daarbij staan de sociale media en mobiele technologie volop in de belangstelling. Al eerder bracht de

Raad een advies uit over Mediawijsheid. In de komende adviesperiode ligt de nadruk op de borging van informatie.

In *Innoveren participeren!* nam de Raad van de WRR het standpunt over dat in een democratie te allen tijde een aantal functies gewaarborgd dient te worden. Democratie en cultureel burgerschap staat of valt met goed geïnformeerde burgers, en in het verlengde daarvan met instellingen die onbelemmerd toegang bieden tot bronnen van cultuur en informatie. De verantwoordelijkheid voor toegang tot en beheer van digitale informatie dient duurzaam geborgd en georganiseerd te worden, daar is een publiek belang mee gemoeid.

Bezien in het licht van deze democratische waarde is er in de cultuursector op het gebied van sociaal en technisch systeemontwerp veel aan de hand: duurzaam beheer, betrouwbaarheid en toegankelijkheid tot informatie moeten verzekerd worden. De Raad zal in de komende adviesperiode adviseren over de wijze waarop dat kan gebeuren en hoe de verantwoordelijkheidsverdeling tussen betrokken partijen het beste kan worden vormgegeven. Daarbij zal ook naar de internationale dimensie van het vraagstuk gekeken worden.

Op dit thema zoekt de Raad samenwerking met andere raden, zoals de WRR. Daarnaast biedt het onderwerp aanknopingspunten voor de Rijksbrede kennisagenda met betrekking tot de medialisering van de samenleving. Het thema sluit ook aan bij de drie hoofdthema's genoemd als adviesterrein voor de raden door minister van Binnenlandse Zaken; namelijk 'verantwoordelijkheidsverdeling tussen staat en samenleving'.

Planning: aanvang najaar 2012.

3.1.11 Selectie en digitale archivering

In het advies over de archiefselectiemethoden (Slagen in waardering en selectie, juli 2011) heeft de Raad aangekondigd aanvullend te willen adviseren. Door het ministerie van OCW wordt momenteel gewerkt aan het aanpassen van het Archiefbesluit, vanwege de omslag van papieren naar digitale archieven. OCW betrekt daarbij het advies van de Raad over de archiefselectiemethoden. Wanneer de voorgestane veranderingen van het Archiefbesluit zijn uitgewerkt, zal het kabinet de Raad voor Cultuur om (aanvullend) advies vragen.

Planning: adviesvraag wordt najaar 2011 verwacht.

3.1.12 Creatieve industrie: architectuur, nieuwe media en vormgeving

Het adviesrapport 'Creatieve industrie in topvorm' dat het Topteam Creatieve Industrie aanbood aan minister Verhagen op 17 juni 2011, benadrukt het belang van creativiteit en snelheid van innoveren voor de kenniseconomie. Er wordt aandacht gevraagd voor talentontwikkeling, opdrachtgeverschap, kennis en innovatie, financiering en internationalisering. De creatieve sector wordt geprikkeld om bij te dragen aan innovatie op het gebied van deze thema's.

Onderdelen van de sectoren architectuur, nieuwe media en vormgeving maken deel uit van de creatieve industrie. Ook beleidsmatig, gezien de voorstellen van dit kabinet om de gelden op de cultuurbegroting die specifiek voor deze sectoren waren bestemd in te zetten in de context van de creatieve industrie.
De Raad zal de positie van kunst en cultuur in relatie tot de creatieve industrie duiden en daaraan beleidsaanbevelingen koppelen. De Raad zal hier een verkenning naar uitvoeren.

In dit verband zal de Raad ook adviseren over publiek opdrachtgeverschap. Bij een terugtrekkende overheid komt de zorg voor het culturele aanbod dichter bij de burger te liggen. De overheid komt daarmee in een nieuwe verhouding te staan ten opzichte van initiatieven uit de samenleving: in plaats van subsidiëring kan de overheid meer gebruik maken van haar opdrachtgeverschap. De Raad zal aanbevelingen doen voor de invulling van 'voorbeeldig' opdrachtgeverschap in de culturele sector.

Planning: de adviesvraag met betrekking tot opdrachtgeverschap wordt in het najaar 2011 verwacht.

3.2 SUBSIDIE-ADVIEZEN

3.2.1 Wijziging subsidiesystematiek: Wet op het specifiek cultuurbeleid

Eind 2011 zal de regeling voor de subsidieplanperiode 2013-2016 van kracht worden. In de nieuwe subsidieplanperiode zal niet langer sprake zijn van een onderscheid tussen vierjarige instellingssubsidies en aangewezen instellingen met een langjarig subsidieperspectief. Dat maakt een wijziging van de Wet op het specifieke cultuurbeleid noodzakelijk. De aanvraagronde voor de nieuwe basisinfrastructuur kan pas van start gaan als de wetswijziging is doorgevoerd. De Raad voor Cultuur is reeds gevraagd om te adviseren over deze wetswijziging.

Planning: Advies gereed op 18 september 2011

3.2.2 Subsidieplan 2013 – 2016

In de eerste helft van 2012 zal de Raad de activiteiten- en ondernemingsplannen van de aanvragende culturele instellingen beoordelen. De criteria waarop deze culturele instellingen beoordeeld worden omvatten, naast de artistieke kwaliteit, ook aspecten als ondernemerschap, publieksontwikkeling, educatie en spreiding. De Raad overlegt met het Ministerie van OCW over de uitwerking van deze beoordelingskaders. De adviesvraag wordt begin 2012 verwacht.

Planning: Adviesvraag subsidieplanperiode 2013 – 2016: februari 2012. Advies nieuwe basisinfrastructuur 2013 – 2016 gereed: mei 2012.

3.3 UITVOERINGSADVIEZEN

In 2012 verwacht de Raad wederom een aantal adviezen uit te brengen in het kader van de toepassing van de Archiefwet, de Monumentenwet en de Wet tot Behoud van Cultuurbezit.

Planning: doorlopend.